

SZEMLE

HUNYADY GYÖRGY: OKTATÁS ÉS SZOCIÁLPSZICHOLÓGIA –
SZEMÉLYES ÁTTEKINTÉS FÉL ÉVSZÁZADRÓL.
GONDOLAT KIADÓ, BUDAPEST, 2023.

Csordásné Bölcsics Márta: Úttörő és hídverő – 50 év a szociálpszichológia és az oktatás szimbiózisában

Fél évszázad szakmatörténeti válogatásához általában gyanakodva közelít az olvasó: tud-e majd élő kapcsolatot létesíteni vele, talál-e benne releváns válaszokat a kérdéseire, inspirálják-e az olvasottak saját invenciókra? Ismertetőmben beszámolok arról, hogy gyakorló pedagógusként és közoktatási intézményvezetőként – egyszóval a pedagógia elkötelezettjeként – milyen válaszokat kaptam, milyen tapasztalatokat szereztem az *Oktatás és szociálpszichológia...* című kötet tanulmányaiból kibomló időutazáson.

„Mindez nem több, mint a szakmatörténeti kapcsolat személyes tapasztalatának vázlatos bemutatása – a folytatás segítésének konstruktív szándékával.” Ezzel a szerény hangú, ám figyelemreméltó gondolattal indítja útjára tanulmánykötetét a jeles szociálpszichológus szerző, a fél évszázados szakmai életútjára visszatekintő Hunyady György. Érdemes az idézet három kulcsmotívumára felfigyelnünk: „szakmatörténet”, „kapcsolat”, valamint a segítség „konstruktív szándéka”. A kötet végére érve ugyanis recenzensként arra a felismerésre jutottam,

hogy e három jellemző akár a megismert szakmai életút mottója is lehetne.

A tanulmányoknak – külön-külön is, összességükben nézve őket pedig még inkább – jellemző vonása a *történeti megközelítés*. Hunyady György, bármiről is ír, mindig történelmi távlatokba, kontextusba helyezi mondanivalóját. Ilyen könnyed kézzel csak az képes felvázolni és megvilágítani szakmatörténeti íveket, aki magabiztosan uralja tárgyát, legyen az szociálpszichológia, pedagógia vagy történelem. Az oktatási rendszerről szóló második fejezet írásai különösen remek példái ennek a történeti nézőpontnak.

A *kapcsolat* kifejezés mint második kulcsmotívum a hídverő szerepre utal. A szociálpszichológusként tisztelt és elismert szerző – mint ez az áttekintésből kiderül – sohasem volt pusztán a szociálpszichológia szűklátókörű művelője. Eddigi, hosszú és termékeny életpályája során mindig a tudományterületek határainak izgalmas átjárása foglalkoztatta. Érdeklődése nem csupán a *szociálpszichológia* és az *oktatásügy* – a

kötetben bemutatott – gyümölcsöző szimbiózisára terjedt ki; szociálpszichológusi munkásságát elválaszthatatlan komplementerként kísérte végig *történelmi* habitusa és elmélyült tudása is. Ez a hármaskötés már a korai kutatásait is jellemezte, amelyek során a tanulók történelmi fogalomrendszerét elemezte, illetve azt vizsgálta, hogy a tanulók személyközi kapcsolatainak alakulásában milyen szerepet tölt be az eszmei-gondolati közelség, illetve távolság. A hídépítés soha el nem múló szándékának további remek példája a kötet legfrissebb, 2023-as írása, amely a magyar felsőoktatás ügyét és jövőjét javító céllal járja körül. E törekvésében a nemzeti és nemzetközi kettős kötöttség megvalósítására hívja fel a figyelmet, melynek előzményeit a nemzetnevelés történelmi példájában találja meg.

A *konstruktív segítő szándék* szókapcsolat középső tagjának megvalósulását nemcsak a jelen mű összeállításában, hanem a megismert, a társadalmi hasznosságot folyamatosan szem előtt tartó tudói attitűdben is felfedezni vélem. A szociálpszichológus Hunyady György életpályája során, szinte megszakítás nélkül – kutatói, szakértői vagy tudományszervezői szerepben – ügyeket szolgált. Ilyen volt például az iskolapszichológiai hálózat kiépítése vagy a pedagógusképzés megújítása.

Ez utóbbi szerepében is egy életen át társa volt a felesége, Hunyady Zsuzsa, a kiváló, újító szellemű pedagógus. Olvasatomban a szociálpszichológiának az oktatás ügyével markánsan átszőtt szövetében rendre megcsillan egy finom szál, mely diszkrétan idézi meg az ő párhuzamos életútját. Olykor konkrétan utalva az ő szakmai

munkásságának példamutató eredményeire, máskor csupán a sorok mögött sejtetve emberi-pedagógusi attitűdjét.

S hogy ezt a kettőjüket egyaránt jellemző segítő tevékenységet minősíthetjük-e *konstruktív*nak? A tanulmányokból kibontakozó, ritkamód nagyívú és gazdag életmű ismeretében biztosan jelenthetjük ki: igen.

Bár magam inkább a kifejezőbb *úttörő* kifejezést használnám. A kötetben felidézett szakmai pálya fél évszázada során a szerző a változások és változtatások lehetőségének

érzékeny felismerője, ambiciózus, energikus, ugyanakkor körültekintően sokoldalú megvalósítója volt. Széles spektrumú és tudományos igényű elmélyedéssel dolgozott, olyan léptékű életművet hozva létre, mely már a méretével is zavarba ejtő, akár elidegenítő lehet az olvasónak. Hogy ez még sincs így, annak oka az *úttörő* szerep természetes, emberi velejárója: számos kudarc, megtorpanás, elvetélt törekvés és reform. Mindezek őszinte számbavétele és tanúságtétele az, amelynek hatására az olvasó osztozni tud a veszteség érzésében. Jómagam például tanárként a pedagógusképzés bolognai reformjának bukását és az iskolapszichológiai hálózat kialakításának megtorpanását tartom a legfájdalmasnak.

Tekintsünk azonban be néhány bekezdés erejéig egy kissé közelebből is ebbe a sokszínű és lüktető, mégis példás fegyelemmel felvázolt szakmai világba! Segítő szándékú úti kalauzunk minden fejezet elején bevezető kommentárokkal segíti a tájékozódást bemutatott életművében. Emellett a szerző tematikus és kronologikus rendbe állítva tárja elénk fél évszázad alaposan megrostált termését.

sokszínű és lüktető, mégis példás fegyelemmel felvázolt szakmai világ

A tanulói társadalomszemlélet többlépcsős kutatását prezentáló első fejezetben íze-
lítő kapunk a magyar szociálpszichológia
éledésének felszabaduló légköréből, mely-
ben a szerző ifjú kutatóként – a társadalom-
szemlélet Kornis Gyula írásainak hatására
kialakított dimenzióiban (nemzet, osztály,
fejlődés), a sociometria-fejlesztő Mérei Fe-
renc kritikus, de támogató figyelmét élvezve
– elindította úttörő vizsgálatait. Ezekben az
ideológiai tartalmak szerepét vizsgálta a ta-
nulók közötti viszonyokban. Tanulságos az
írásokból nyomon követni, hogyan folytatód-
dik és formálódik ez az ér-
deklődés, kihasználva az
újabb szakmai lehetősége-
ket. Például a kaliforniai
Santa Barbarában a Ful-
bright-professzori ösztön-
díjat, melynek hatására a
szerző eljutott a szociális sztereotípiák viz-
sgalatáig. Vagy a rendszerváltás történelmi
élethelyzetét, melyben a társadalomfelfogás-
ban végbemenő változások vizsgálatait vé-
gezte el.

A fejezet záró darabjából megtudhatjuk,
hogyan a szerző az új generáció társadalomké-
pének 1997-es sztereotípiavizsgálatát ho-
gyan egészítette ki egy újszerű, saját érték-
skálával.

A kötet második fejezete az oktatási
rendszer működését és fejlesztését érintő
szakértői javaslatokat mutatja be. Az itt ol-
vasható *Az ember- és társadalomismeret ma
üres helye az oktatásban* több szempontból is
figyelemreméltó tanulmány. Mindenekelőtt
őszinte, önkritikus hangvétele miatt, mellyel
a tananyag- és NAT-viták résztvevőjeként a
szerző elismeri személyes mulasztását abban,
hogyan az emberismeret (esetleg pszichológia
vagy szociálpszichológia) tantárgy közép-
iskolai oktatásáról nem gondoskodtak; nem

érték el, hogy ilyen tantárgy bekerüljön a
közéiskolai tananyagba. A hiányosságra
ugyan e tanulmány sem kínál megnyugtató
megoldást, ám az olvasót – a recenzenst fel-
tétlenül – kárpótolja a probléma elő- és utó-
történetének elbeszélésével.

A szerző előzékeny házigazdaként, ott-
honosan kalauzol végig minket a magyar
szociálpszichológia történetén, elidőzve egy-
egy pillanatra a leglényegesebb állomások-
nál. Természetesen Kornis Gyula, a kétarcú
tudós-oktatáspolitikus is szóba kerül. Az ő
közéiskolásoknak írt pszichológiakönyvé-

ről szólván szakmai mun-
kásságát is sokszempon-
túan, árnyaltan értékeli
Hunyady György, aki ez-
zel bizonyosságát teszi elfo-
gulatlan, történészi habi-
tusának. Az érzelmekkel

kiegyensúlyozott emberképről írt tanulmá-
nya frappáns áttekintése a szociálpszicholó-
gia történetének, egyfajta gyorstalpaló a lai-
kus olvasó számára. Az iskolapszichológiai
hálózat úttörő jellegű kimunkálásának és
felállításának kordokumentuma megszólítja
és erősen meg is érinti az oktatás világához
kötődő olvasót. Elismerésre méltó és lelke-
sítő az a szakmai megalapozottság és min-
denre kiterjedő figyelem, amely ennek az át-
gondolt koncepciónak sajátja. Ugyanakkor
fájó felismerni, milyen lehetőséget vesztege-
tett el az oktatáspolitikus, és fájó belegon-
dolni, mennyi idő kell még ahhoz, hogy a
tanulmányban kidolgozott rendszer egyszer
majd kiteljesedve működésbe léphessen.

A harmadik fejezet a pedagógusképzés
megújításának visszafordított kísérletéről
szól, és ugyancsak a veszteség benyomását
kelti az olvasóban. Ám ezzel együtt izgalmas
és tanulságos lehetőség is a bolognai nyilat-
kozat szellemében a többciklusú angolszász

fájó felismerni, milyen lehetőséget vesztegetett el az oktatáspolitikus

mintát követő ELTE-modell kialakítását nyomon követni. Megismerni annak ütközését és felülkerekedését a Magyar Bálint vezette oktatási tárca végletesen radikális elképzeléseivel szemben. Méghozzá annak a szakembernek a hiteles tolmácsolásában, aki nemcsak az ELTE PPK alapító dékánja volt, hanem ezek után a Nemzeti Bologna Bizottság Pedagógusképzés Albizottságának vezetője s a reform elkötelezett élharcosa lett. Megtudhatjuk, hogy a pedagógusképzésre vonatkozó szociálpszichológiai ihletésű koncepció alapvetően azt célozta meg, hogy a pedagógus társadalmi szerepe alapján megalapozottan megbecsült státust foglaljon el. Ezt elérendő a szerző elengedhetetlennek tartotta, hogy felkészítésében a pedagógiai-pszichológiai ismeretek kiemelt szerepet kapjanak.

az alapítványi átállás fonátságait elemzi

Természetesen azt is számba veszi, hogy ez a nemes cél és a megvalósítását szolgáló modell végül milyen szakmai és politikai buktatók áldozata lett.

Hunyady György napjainkban is az oktatás ügyének lelkiismerete és szószólója. Ezt bizonyítja az utolsó fejezet, mely az oktatás(tudomány) helyzetével és jövőjével kapcsolatos kom-

mentárjait gyűjti egybe. A provokatív hangú *A felsőoktatás nemzeti ügy* című tanulmányban a szerző az alapítványi átállás fonátságait elemzi, s az egyetemi vagy on kuratóriumoknak való átadásáról ezt írja: „Az állam nem engedheti át, ami nem az övé, és nem mondhat le arról, ami kizárólagosan őt illeti.” Erős mondat, korunk aforizmájaként elgondolkodtató.

Azután

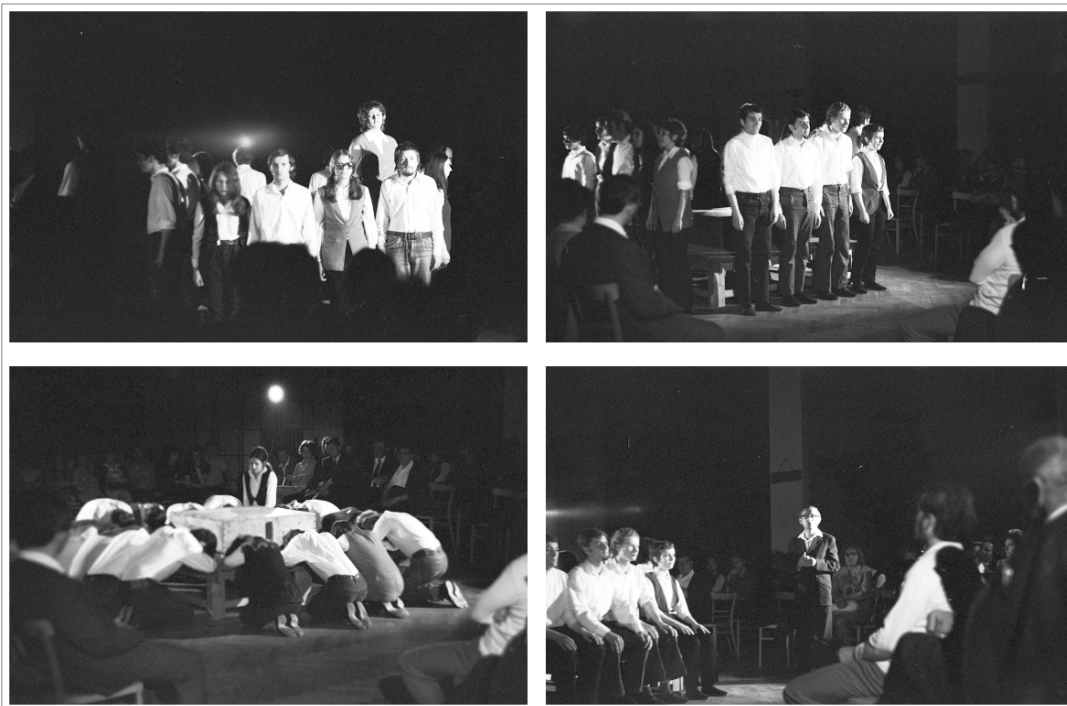
Vallomás és játék öt képben (1974)

A műsor a Debreceni Egyetemi és Főiskolai Fesztiválon 1974-ben aranyfokozatú oklevelet kapott. Fotó: Mincovics Emil

Paticsfalak között

Dokumentumrotatórium a tanyai életformáról, Fábíán Zoltán írásából, Ratkó József verseiből. Szerkesztette és rendezte: Debreczeni Tibor. Koreográfia: Karsai János. Bemutató: 1972. június 2., Budapest. Szereplők: Bezdán József, Cserna Csaba, Lévai László, Tomcsányi Katalin, Juhász Emőke, Torma Mária, Páll István, Kóhegyi István, Csóka József, Debreczeni Ágnes, Kászón Ilona, Szintai Péter, Révész György, Básta Gizella. Fotók: Mincsovics Emil

A fotók és az információk forrása:
<https://viz.webnode.hu/paticsfalak/>

Debreczeni Tibor a 2013-as, Gabnai Katalin által szervezett *Óratorta* c. rendezvényen, ahol a Magyar Drámapedagógiai Társaság köszöntötte az akkor 85 éves alkotó pedagógust, az MDPT Örökös tiszteletbeli elnökét. A fotót készítette: Körömi Gábor

